

XVII. YÜZYIL SİYASİ ORTAMINDA
OSMANLI DEVLETİ

I. Viyana Kuşatması, 1529

Kanuni Dönemi'nde, Macaristan hâkimiyeti için başlayan Osmanlı-Avusturya savaşları, 1529'da ilk kez Viyana'nın kuşatılması ile devam etmiştir. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu askerî güçle baş edemeyen Avusturya, 1533 İstanbul Antlaşması'yla Osmanlı Devleti'ne yıllık vergi ödemeyi kabul etmiştir. Ancak bir süre sonra ödemesi gereken vergiyi ödemeyen Avusturya, ayrıca Osmanlı topraklarına saldıran eşkıyaları da himaye etmiştir. Bu sorunu çözmek için eşkıyaları takip eden Bosna beylerbeyinin de öldürülmesi üzerine Osmanlı, Sultan III. Mehmet'in komutasında Avusturya'ya savaş açmış ve ilk olarak Eğri Kalesi'ni almıştır. Daha sonra da Avusturya'ya karşı 1596'da Haçova Meydan Muharebesi'ni kazanan Osmanlı, Haçlı ordusunu yenilgiye uğratmıştır.

1606 yılına kadar devam eden savaşlar sonucunda Avusturya barış istemek zorunda kalmış ve 1606'da imzalanan Zıttorok Antlaşması'na göre;

- 📖 Eğri, Kanije ve Estergon Kaleleri Osmanlı Devleti'nde kalacak,
- 📖 Avusturya bir kereye mahsus olmak üzere Osmanlı Devleti'ne 200.000 altın savaş tazminatı ödeyecek,
- 📖 Avusturya arşidükü (kralı) bundan böyle Osmanlı padişahına eşit sayılacak ve kendisine imparator denilecek,
- 📖 Avusturya, elinde tuttuğu Macaristan toprakları için ödemekte olduğu yıllık 30000 altın vergiyi ödemeyecektir.

1533 İstanbul Antlaşması ile Osmanlı sadrazamına eşit sayılan Avusturya arşidükü, Zıttorok Antlaşması'yla padişahlara denk sayılmış ve böylece Osmanlı, Avusturya karşısındaki siyasi üstünlüğünü kaybetmiştir. Osmanlı Devleti'nin bu savaşları kazanmasına rağmen antlaşmadan istediği sonucu alamamasında Celali isyanları ve İran savaşlarının yeniden başlaması etkili olmuştur.

1664 Vasvar Antlaşması

1658 yılında Erdel, Eflak ve Boğdan Beylikleri Avusturya'nın kışkırtmasıyla Osmanlı İmparatorluğu'na karşı isyan etmişler ve bu sebeple Osmanlı ile Avusturya arasında başlayan savaş, Sultan IV. Mehmet döneminde 1658-1664 arasında 6 yıl devam etmiştir. Köprülü Mehmet Paşa bu isyanları bastırmış, Köprülü Fazıl Ahmet Paşa da Uyvar Kalesini fethetmiştir.

Osmanlı kuvvetlerinin başarıları ve Papalığın da tavsiyesi üzerine Avusturya barış istemiş ve imzalanan Vasvar Antlaşması'na göre:

- 📖 Uyvar ve Neograd Kaleleri Osmanlı'ya bırakılmış,
- 📖 Avusturya, savaş tazminatı vermeyi kabul etmiş,
- 📖 Erdel'in, Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı kalması ve her iki tarafın da askeri kuvvetlerini Erdel'den çekmesi kararlaştırılmıştır.

Osmanlı - İran İlişkileri

Osmanlı Devleti'nin Doğu siyasetinin temelini İran ile ilişkiler oluşturmuştur. Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Safevi Devleti ile başlayan savaşlar, Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde de devam etmiş, ardından 1555 Amasya Antlaşması'nın imzalanması ile geçici bir barış sağlanmıştır. 1577'de Safevilerin yeniden saldırılarıyla başlayan savaşlar, 1590 Ferhat Paşa Antlaşması imzalanana kadar devam etmiştir. Duraklama döneminin ilk antlaşması olan Ferhat Paşa Antlaşması ile Tebriz, Karabağ, Gürcistan, Dağıstan ve Şirvan Osmanlı'ya geçmiş ve böylece Osmanlı, doğudaki en geniş sınırlarına ulaşmıştır.

Doğru**Yanlış****1**☐

Coğrafi Keşiflerin etkisiyle ekonomik yönden zenginleşen Avrupa'da İngiltere, Fransa, İspanya, Hollanda, Portekiz gibi sömürgeci devletler ortaya çıkmıştır.

2☐

Coğrafi Keşifler sonrasında Osmanlı denetimindeki İpek ve Baharat Yollarına alternatif yeni ticaret yollarının ortaya çıkması Osmanlı gümrük gelirlerinin artmasını sağlamıştır.

3☐

XVII. yüzyılda sık sık yaşanan İstanbul ve Anadolu ayaklanmaları, savaşlarda istenilen başarıların elde edilmesini zorlaştırmıştır.

4☐

Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında Kanuni döneminde Edirne-Segedin Antlaşması imzalanmış ve Avusturya üzerinde siyasi üstünlük kurulmuştur.

5☐

Avusturya'nın Osmanlı sınırlarını ihlal etmesi sonucunda III. Mehmet komutasındaki Osmanlı ordusu Haçova Meydan Muharebesi ile Avusturya'yı yenilgiye uğratmıştır.

6☐

Osmanlı ordusu XVII. yüzyılda eski gücünden uzaklaşmış olsa da savaş meydanlarında başarılı sonuçlar almaya devam ettiğinden Batı'nın üstünlüğü henüz kabul edilmemiştir.

7☐

Osmanlı Devleti, Rus Çarlığı'nı ilk olarak 1700 İstanbul Antlaşmasıyla tanımıştır.

8☐

1590 Ferhat Paşa Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin İran ile imzaladığı ilk yazılı antlaşmadır.

9☐

XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin doğuda İran'la ve batıda Avusturya ile yaptığı savaşlar, Osmanlı ülkesinde askerî yapının ve ekonomik düzenin bozulmasına yol açmıştır.

10☐

Genç Osman, 1621 Hotin Savaşı'nda disiplinsiz davranışlar sergileyen Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak istemiş, ancak bu sebeple Yeniçeriler tarafından öldürülen ilk padişah olmuştur.

11☐

Osmanlı Devleti, XVII. yüzyılda en çok Rusya ile savaşmıştır.

12☐

XVII. yüzyılda I. Ahmet, II. Osman ve IV. Murat dönemlerinde İran ile mücadeleler yaşanmıştır.

13☐

Osmanlı Devleti XVII. yüzyıl sonlarında ilk kez Rusya karşısında toprak kaybetmiştir.

• Bilgi • Doldurma •

Arayış Yılları içerisinde imzalanmış olan antlaşmalar, antlaşmaların tarihleri ve imzalandığı devletlerle ilgili bilgileri aşağıdaki boşluklara doldurunuz.

1

Antlaşma Adı: Karlofça
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

2

Antlaşma Adı: Serav
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

3

Antlaşma Adı: İstanbul
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

4

Antlaşma Adı: Ferhat Paşa
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

5

Antlaşma Adı: Bucaş
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

6

Antlaşma Adı: Bahçesaray
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

7

Antlaşma Adı: Vasvar
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

8

Antlaşma Adı: Hotin
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

9

Antlaşma Adı: Amasya
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

10

Antlaşma Adı: Kasırsirin
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

11

Antlaşma Adı: Nasuh Paşa
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

12

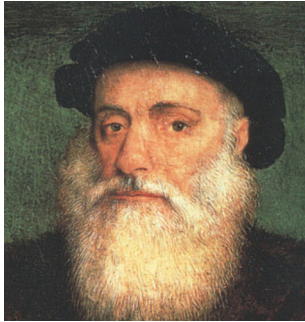
Antlaşma Adı: Zitvatorok
Tarihi:
İmzalandığı Devletler:
Temel Özelliği:

Çözüm

Ortaçağ'da Hindistan ve Çin'den Avrupa'ya gelen malların çok fazla el değiştirmesi sonucunda Avrupa'da pahalıya satılması Avrupalıları, "Asya ülkeleriyle doğrudan ticaret yapma yollarını aramaya" yöneltmiştir.

Cevap A

Portekizli gemici Bartelmi Dias'ın Ümit Burnu'nu keşfetmesinden sonra Vasko dö Gama, buradan devam ederek Hint Okyanusu ve Hindistan'a ulaşmıştır. Kristof Kolomb, 1492'de sürekli batıya doğru giderek Hindistan'a ulaşmayı hedeflemiş, ancak Amerika Kıtası'na çıkmıştır.

Vasko dö Gama

Kristof Kolomb

Amerigo Vespuçi, 1499 yılında bir İspanyol filosuyla Güney Amerika'da Venezuela sahili boyunca seyretmiş ve bilinen en son yolculuğunu ise Portekizlilerin hizmetinde 1501-1502 yılları arasında gerçekleştirerek, Brezilya'ya kadar inmiştir. Portekizli Macellan ve yardımcısı Del Kano ise, dünyanın etrafını dolaşarak dünyanın yuvarlaklığı bilgisini kesinleştirmişlerdir.

Macellan

Del Cano

Yeni okyanusların ve kıtaların bulunmasıyla sonuçlanan bu seferler sonucunda Avrupa'da yeni kıtalara yayılma ve onların zenginlik kaynaklarını ele geçirme düşüncesi öne çıkmıştır. İlk Çağ'daki koloncilik faaliyetlerinden daha sistemli yürütülen bu keşifler sonucunda Avrupalı göçmenler; Kuzey Amerika, Asya, Afrika ve Avustralya kıtalarına göç etmişlerdir.

Bu koloniler zamanla merkezi Avrupa'da olan ve dünyanın dört bir tarafına yayılmış sömürge imparatorlukları haline gelmiştir.

İlk sömürge imparatorlukları olan İspanya ve Portekiz'in, bu alandaki hâkimiyetleri uzun ömürlü olmamıştır. Yeni sömürge devletleri olarak yükselen İngiltere, Fransa ve Hollanda; İspanya ve Portekiz'in bu alandaki hâkimiyetine son vermişlerdir. Fransa, ayrıca Afrika Kıtası'na yönelerek köle ticaretinden büyük bir gelir elde etmiştir. İngiltere, başta Amerika Kıtası olmak üzere keşfedilen bölgelere halkını yerleştirmiş ve bu sayede hâkimiyet alanını genişletirken bu bölgelerden ülkesine ham madde aktarmıştır. İngiltere, ayrıca 1580'de Levant Company'i (Doğu Akdeniz Ticaret Şirketi) kurmuş ve bu şirketle, XVII. yüzyıldan itibaren bölge ticaretinde tekeli hâlini almıştır. İngiltere, 1714'te Cebelitarık Boğazı'nı işgal ederek Fransa ve İspanya'nın deniz güçlerini zayıflatmıştır. Hollanda, XVII. yüzyılda denizcilikle birlikte Avrupa'da ekonomik ve siyasi yönlerden etkili olmaya başlamıştır. 1602'de kurulan Birleşik Doğu Hindistan Şirketi ile kısa sürede baharat, tekstil ürünleri ve çeşitli gıda maddeleri bu şirket aracılığıyla Avrupa'ya taşınmıştır.

Kuzeyinde buz denizi ve doğusunda Pasifik Okyanusu ile çevrilli Rusya, denizlere açılmada en geçerli yol olarak güneyinde bulunan Boğazlara ve Karadeniz'e hâkim Osmanlı ile mücadeleye girmiştir. XVIII. yüzyılın başlarında tahta çıkan Çar I. Petro'dan itibaren sıcak denizlere açılma politikası öne çıkmıştır. Bu amacını gerçekleştirmek için yoğun bir mücadele veren Rusya, çoğu zaman karşısında Osmanlı Devleti'yle işbirliği yapan destekleyen İngiltere ve Fransa'yı bulmuştur. Özellikle Kırım'ı bu politikasının merkezi olarak gören Rusya, ilk olarak Kırım'ı işgal etmiştir. Çar'ı I. Petro'nun bir diğer hedefi de Balkanlardaki Slavları Panslavizm doğrultusunda kendine bağlamak olmuştur.

BEST
BİLGİ

Orta ve Güney Amerika, Afrika kıyıları ve Güneydoğu Asya'da yayılan İspanya ve Portekiz, ilk sömürge imparatorlukları olarak kabul edilmektedir. Bu devletlerin ardından Hollanda; Kuzey Amerika, Afrika ve Güney Doğu Asya'da koloniler kurmuştur. Tudor Hanedanı döneminde güçlenen İngiltere Krallığı, 1588'e kadar Avrupa'nın en güçlü donanması olan İspanyol donanmasını yenilgiye uğratmış ve Britanya İmparatorluğunun temellerini atmıştır. Bu tarihten sonra Hollanda, Fransa ve İngiltere, Amerika'daki kolonileri ele geçirmişlerdir. 1667'de İngilizlerle giriştikleri iki deniz savaşından sonra Hollanda ve Yedi Yıl Savaşlarında İngilizlere yenilen Fransa, Kuzey Amerika'daki tüm kolonilerini İngiltere'ye kaptırmışlardır.

Denizlerde Hâkimiyetten Tabiiyete

XV. yüzyılda Karadeniz'de; XVI. yüzyıla ise Akdeniz'e hâkim olan Osmanlı Devleti, kuzeyinde bulunan Rusya'nın, XVIII. yüzyıl başlarından itibaren izlemeye başladığı güneye doğru genişleme siyaseti sonucunda hâkimiyet alanlarını kaybetmeye başlamıştır.

XVIII. YÜZYILIN BAŞLARINDA OSMANLI
DEVLETİ'NİN TOPARLANMA ÇABALARI

II. Viyana Kuşatması'nda yaşanan bozgunundan sonra Karlofça (1699) ve İstanbul (1700) Antlaşmalarıyla büyük toprak kaybına uğrayan Osmanlı Devleti'nde, halkın devlet yöneticilerine olan güveni sarsılmıştır. II. Mustafa'nın, Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarından sonra devlet işlerinden elini çekerek Edirne'ye yerleşmesi ve devlet işlerini büyük oranda dönemin Şeyhülislam'ı Feyzullah Efendi'nin yürütmesi, yönetimde aksaklıklar yaşanmasına yol açmıştır. Ayrıca başkentin Edirne'ye taşınacağına dair söylentilerin de ortaya çıkması İstanbul'da bir isyana sebep olmuştur.

II. Mustafa

III. Ahmet

"Edirne Vakası" olarak adlandırılan isyan sonucunda Şeyhülislam Feyzullah Efendi öldürülmüş, II. Mustafa tahtan indirilmiş ve yerine III. Ahmet padişah olmuştur.

III. Ahmet, öncelikle iç güvenliği sağlamaya önem vererek devletin ekonomik yapısını ve savunma sistemini güçlendirmeye çalışmıştır. Belli bir toparlanma içerisine girmenin ardından da Osmanlı Devleti, Karlofça Antlaşması ile kaybettiği toprakları geri alabilmek için Rusya, Venedik ve Avusturya ile savaşlar yapmış, ancak kaybettiği toprakları alamadığı gibi yeni kayıplar da yaşamıştır.

BEST
BİLGİ

Bu durum da III. Ahmet Dönemi'nde kaybedilen toprakların alınamayacağı fikrini güçlendirdiğinden, elde kalan toprakların korunması siyasetinin izlenmesi, Batı'nın üstünlüğünün kabul edilmesi, Avrupa ile diplomatik ilişkilerin önemsenerek ilk kez elçiler gönderilmesi gibi gelişmelere yol açmıştır.

1711 Prut Savaşı (Osmanlı - Rus Savaşı)

Çarlık Rusya, XVIII. yüzyılda uluslararası ticarete etkinlik kazanmak için Baltık Denizi'ne çıkmayı hedeflemiş ve bu amaçla bölge devletlerinden İsveç ile mücadeleye girişmiştir. İsveç kralı XII. Şarl (Demirbaş)'ın Poltova Savaşı'nda Rus Çarı I. Petro'ya yenilerek Osmanlı topraklarına sığınması ve Rusların İsveç kralını takip bahanesiyle Osmanlı topraklarını tahrip etmeleri üzerine Osmanlı-Rus Savaşı başlamıştır.

I. Petro

XII. Şarl

Örnek .. 1

ÖSYM Sorusu

1709'da Ruslar'a yenilen İsveç Kralı XII. Şarl, 1768'de Ruslar'a yenilen Lehliiler, 1848'de de Ruslar'a yenilen Macarlar Osmanlı Devleti'ne sığınmışlardır.

Bu olaylara bakılarak,

- Bu dönemde Osmanlı Devleti güçlü bir devlettir.
- Osmanlı Devleti Milliyetçilik akımlarını desteklemektedir.
- Rusya, batısındaki ülkelerle çatışma halindedir.
- Ruslarla Osmanlılar sürekli olarak savaş halindedir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

Çözüm

1709'da Ruslara yenilen İsveç Kralı XII. Şarl'ın, 1768'de Ruslara yenilen Lehliilerin, 1848'de de yine Ruslara yenilen Macarların Osmanlı Devleti'ne sığınmaları;

- “Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin güçlü bir devlet” olduğu,
“Rusya'nın batısındaki ülkelerle çatışma halinde” olduğu yargılarını doğrulamaktadır. Osmanlı Devleti, kendisi de bir imparatorluk olduğu için milliyetçiliği desteklemesi beklenemez. Ayrıca IV. öncülde verildiği gibi Osmanlı Devleti ile Rusya'nın sürekli savaş halinde oldukları savunulamaz.

Cevap B

Pрут Savaşı'nın meydana gelmesinde ayrıca 1700 İstanbul Antlaşması'yla kaybedilen Azak Kalesi'nin geri alınmak istenmesi de etkili olmuştur. Baltacı Mehmet Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Rusları yenmiş ve ardından Prut bataklığına doğru çekilen Rusların etrafı burada kuşatılmıştır. Rus ordusu mutlak bir yok olma tehdidi ile karşı karşıya kalmışken, Yeniçerilerin savaşı sürdürmedeki isteksizliği üzerine orduya güvenemeyen Sadrazam Ruslarla Prut Antlaşması'nı imzalamıştır.

1711'de imzalanan Prut Antlaşması ile;

- 📖 Azak Kalesi ve çevresi Osmanlılara verilecek,
- 📖 İstanbul'da bulunan Rus elçisi geri çekilecek,
- 📖 Ruslar Lehistan'ın iç işlerine karışmayacak,
- 📖 İsveç Kralı Demirbaş Şarl ülkesine serbestçe dönebilecek,
- 📖 Ruslar Kırım Hanlığına vergi ödeyecek,
- 📖 Kuşatılmış olan Çar Petro ve Rus ordusu serbest bırakılacaktır.

1711 Prut Antlaşması'nın yukarıda verilen maddelerden de anlaşıldığı gibi Osmanlı Devleti, Prut Savaşı'nda elde ettiği askeri başarının karşılığında yalnızca, 1700 İstanbul Antlaşması'ndaki kayıplarını telafi etmiş, Ruslardan yeni bir kazanım sağlayamamıştır.

BEST BİLGİ

Kaybedilen toprakların geri alınabileceği umidini artıran Prut Antlaşması ile Karadeniz yeniden Ruslara kapatılmış ve "Türk Gölü" niteliği korunmuştur. Ancak bu savaş sırasında Rus ordusunun imha edilememesiyle büyük bir fırsat kaçırılmış ve Yeniçerilerin savaşma azmindeki gevşeklik Osmanlı Devleti'ni sonraki savaşlarda güç duruma düşürmüştür.

Doğru**Yanlış****1**
☐

XVII. yüzyılda tımar sisteminin bozulmasıyla tarımsal üretim azalmış ve Anadolu'nun tımar toprakları iltizam sistemine dâhil edilmiştir.

2
☐

XVI. yüzyıl sonlarından itibaren Anadolu'da ortaya çıkan ilk Celali ayaklanmaları, yeniçeri maaşlarının ayarı düşük akçelerle ödenmeye başlanması üzerine gerçekleşmiştir.

3
☐

XVII. yüzyılda padişahların belirlenmesinde eskisi gibi yeteneğe bakılmamış, taht kavgalarının önlenmesinin bir yöntemi olarak, hanedanın yaşça en büyük şehzadesinin padişah olması sağlanmıştır.

4
☐

XVII. yüzyılda ilk kez padişah IV. Mehmet devlet adamlarına raporlar (layihalar) hazırlatarak devlet sistemindeki aksaklıkların temelinde yatan sorunları tespit ettirmeye çalışmıştır.

5
☐

Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyıl başlarında yaşanan yenilgiler ve toprak kayıplarına bağlı olarak ilk kez Lale Devri'nde, batının üstünlüğünü kabul etmiş ve batıyı örnek alarak ıslahatlar yapmıştır.

6
☐

Lale Devri'nde ilk kez Paris, Londra, Viyana gibi Avrupa başkentlerine elçiler gönderilerek, buradaki askerî yeniliklerin Osmanlı Devleti'ne aktarılması sağlanmıştır.

7
☐

Osmanlı Devleti'nde ilk matbaa Lale Devri'nde Sait Efendi ve İbrahim Müteferrika tarafından İstanbul'da kurulmuştur.

• Boşluk • Doldurma •

1

XVII. yüzyılda Aynî Ali Efendi Kâtip Çelebi, Koçi Bey gibi bazı devlet adamları, Osmanlı sisteminin bozulma sebeplerini ve çözüm için bir takım önlemler alınması gerektiğini yazdıkları risale ve layiha gibi raporlarını ve Sultan İbrahim gibi padişahlara sunmuşlardır.

2

XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde, sistemi bozulmuş ve Osmanlı esnafı üretim yapmak yerine Avrupa ülkelerine sanayinin ihtiyacı olan hammaddeleri satarak geçimini sağlamaya çalışmıştır.

3

Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyılın başlarına kadar kendini Avrupa'dan üstün görürken 1718 Antlaşması'nın ardından yaşanan toprak kayıpları sonrasında Batı'nın üstünlüğünü kabul etmek zorunda kalmıştır.

4

Lale Devri'nde ilk kez Avrupa mimarisi Osmanlı mimarisini etkilemiş ve bu dönemde Avrupa'da yaygın olan mimarisine uygun olarak pek çok saray, kütüphane, köşk, çeşme ve kasırlar yapılmıştır.

5

Şiir ve edebiyatın altın çağını yaşadığı Lale Devri'nde, Nâbi ve gibi şairler; gibi ressamalar; Ebubekir Ağa ve Tanburi Mustafa Çavuş gibi bestekârlar yetişmiştir.

6

Osmanlı yenileşmesinin öncü şahsiyetlerinden olan Kâtip Çelebi, tarih, coğrafya, bibliyografya ve biyografi ile ilgili çalışmalar yapmış, İslam dünyasının en değerli eserlerini içeren yazar ve kitapları alfabetik dizin sistemine göre tanıttığı eseri ile daha sonra İbrahim Müteferrika tarafından basılan coğrafya eseri 'yı yazmıştır.

OSMANLI İLE RUSYA ARASINDAKİ REKABETİN OSMANLI SİYASETİNE ETKİLERİ

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren pek çok devletle karşılaşmış ve bu devletlerle askerî, siyasî, ticarî ve diplomatik münasebetlerde bulunmuştur. Osmanlı Devleti, gayrimüslim devletler içerisinde en uzun süre ve en yıpratıcı mücadelelerden birini de Ruslarla yapmıştır. XV. yüzyılda ilk kez başlayan iki ülke arasındaki ilişkilerde, Ruslara göre her açıdan üstün durumda olan Osmanlı, XVI. ve XVII. yüzyıllarda da bu üstünlüğünü korumuştur. XVII. yüzyıl sonlarına kadar yapılan savaşlar ve antlaşmalarda Osmanlı Devleti üstünlüğünü antlaşmalara da yansıtmıştır.

1683 II. Viyana Kuşatması'nda başarısız olan Osmanlı Devleti, ardından kurulan ve Avusturya, Venedik, Lehistan, Malta ile Rusya'nın dâhil olduğu "Kutsal İttifak" devletleriyle yaptığı savaşları ise kaybetmiştir. Bu savaşların ardından yapılan Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarında Osmanlı ilk büyük toprak kayıplarını yaşamıştır.

BEST BİLGİ

Rusya ile imzalanan 1700 İstanbul Antlaşması ile Rusya; Osmanlı Devleti'nden Azak Kalesi'ni almış, İstanbul'da daimi elçi bulundurabilme imkânı elde etmiş ve Rus vatandaşları Kudüs'ü serbestçe ziyaret edebilme hakkı kazanmıştır.

XVIII. yüzyıl başlarından itibaren Osmanlı Devleti'nin eski güç ve ihtişamını kaybetmeye başlaması, Rusya'nın giderek bölgede etkinliğini artırmasına sebep olmuştur. XVIII. yüzyılda taraflar arasındaki ilk savaş İsveç yüzünden çıkmıştır. Meydana gelen Prut Savaşı'nı Osmanlı Devleti kazanmış ve ardından imzalanan 1711 Prut Antlaşması'yla; kaybedilen Azak kalesi geri alınmış, Ruslar, İstanbul'da daimi elçi bulundurma hakkını kaybetmiş, İsveç Kralı Şarl'ın ülkesine serbestçe dönmesi sağlanmış ve Rusların Lehistan'ın içişlerine karışmayacakları kayıt altına alınmıştır.

1724 İstanbul Antlaşması ise Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki ilk barışçıl antlaşma olmuştur. Bu antlaşmayla Osmanlı ve Rusya, Kuzey Kafkasya'da karşı karşıya gelmişler, İngiltere ve Hollanda'nın araya girmesi ile de antlaşma imzalamışlardır. Böylece muhtemel bir Osmanlı-Rus savaşı önlenerek Safevîlerin Kafkaslardaki toprakları Osmanlı ve Rusya tarafından kâğıt üzerinde paylaşılmıştır.

Rusya'nın Balkanlarda Osmanlı ve Avusturya-Macaristan İmparatorlukları topraklarında yaşayan Slav halkları kendi hâkimiyetinde birleştirmeye yönelik politikası Çar I. Petro zamanına kadar inmektedir. Petro, bir taraftan Rusya'nın batılılaşması ve modernleşmesinin temellerini atarken; diğer taraftan Rusya'nın güneydeki sıcak denizlere inmesini dış politikasının temel hedefi haline getirmiştir. Rusya'nın bu amacı, güneyindeki Boğazlar ve Balkanları yayılma sahası hâline getirmiş ve bu bölgedeki Osmanlı Devleti, Rusya için düşman olarak görülmüştür. Petro'dan itibaren Ruslar, Osmanlı hâkimiyetindeki Ortodoks Rum ve Slav halklarla daha fazla ilgilenmiş ve önceleri Ortodoks birliği olan siyaset, Fransız İhtilali'nden sonra Panslavizm'e dönüşmüştür.

1. I. Petro'dan itibaren Ruslar, Osmanlı hâkimiyetindeki Ortodoks Rum ve Slav halklarla daha fazla ilgilenmişler ve önceleri Ortodoks birliği olan siyaset, Fransız İhtilali'nden sonra Panslavizm'e dönüşmüştür.

Bu durum Rusya için,

- I. Osmanlı topraklarını bir yayılma alanı olarak görmüştür.
- II. Osmanlı Devleti'ni iç sorunlarla uğraştırmak istemektedir.
- III. Avrupalı devletlerle doğrudan çatışmayı göze almaktadır.

yorumlarından hangilerini doğrular?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

2. XVIII. yüzyıl sonlarında Osmanlı topraklarından Mısır, aşağıdaki devletlerden hangisinin hedefi haline gelmiştir?

- A) Rusya'nın
- B) Fransa'nın
- C) İngiltere'nin
- D) Almanya'nın
- E) Avusturya'nın

3. Avrupa'daki siyasal yapının Napolyon Savaşlarıyla bozulması üzerine, Avrupa güçler dengesini korumak amacıyla gerçekleşen durum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Viyana Kongresi
- B) Paris Barış Konferansı
- C) El Arış Sözleşmesi
- D) Londra Konferansı
- E) Baltalimanı Sözleşmesi

4. Rusya, 1807'de Fransa ile Tilsit (Erfurt) Antlaşması'nı imzalayarak barış sağlamış ve Osmanlı Devleti'yle savaşa ağırlık vermiştir. Tilsit Antlaşması'nda Fransa'nın, Rusların Balkan politikalarına destek vermesi, Osmanlı-İngiliz yakınlaşmasını başlatmıştır.

Fransız-Rus yakınlaşmasının Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında aşağıdakilerden hangisine zemin hazırladığı söylenebilir?

- A) Baltalimanı Ticaret Sözleşmesi'ne
- B) İngiltere'ye kapitülasyon hakkının tanınmasına
- C) Osmanlı toprak bütünlüğünün İngiltere tarafından güvence altına alınmasına
- D) 1809'da Kale-i Sultaniye Antlaşması'nın imzalanmasına
- E) Osmanlı'nın Avrupa devletler hukukuna dahil edilmesine

5. 1821'de meydana gelen Mora isyanı, Osmanlı Devleti'ne karşı İngiltere, Fransa ve Rusya'nın birlikte Yunanlılara destek vermelerine yol açmıştır.

Bu isyanla bağlantılı olarak,

- I. Sırpların imtiyaz elde etmesi,
- II. Navarin'de Osmanlı-Mısır donanmasının yakılması,
- III. Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesi

durumlarından hangilerinin yaşandığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

6. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı ile Rusya'nın, savaş zamanında birbirlerine yardım etmelerini esas alan bir antlaşmadır?

- A) El Arış Antlaşması
- B) Bükreş Antlaşması
- C) Edirne Antlaşması
- D) Hünkâr İskelesi Antlaşması
- E) Ayastefanos Antlaşması

7. 1838 Balta Limanı Antlaşması ile Osmanlı Devleti, İngiltere'ye bir takım ticari ayrıcalıklar vererek İngiltere'nin desteğini almak istemiştir.

Bu durumun sebebi olarak,

- I. İngiltere'nin, Osmanlı-Rus ittifakını bozmak istemesi,
- II. Osmanlı'nın, Rusya ile kurduğu ittifaka güvenememesi,
- III. 1833 Hünkâr İskelesi Antlaşması'ndan 1838 Baltalimanı antlaşması'nın imzalanmasına kadar geçen sürede güç dengelerinin değişmesi

gelişmelerinden hangileri gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

8. XIX. yüzyıl Osmanlı-Rus Savaşlarının sonuncusu olan 93 Harbi'nin başlıca sebepleri arasında,

- I. Rusya'nın, Osmanlı Devleti'nde yaşanan azınlık isyanlarını, desteklemesi,
- II. Rusya'nın Balkanlarda genişleme siyaseti,
- III. Yunanistan'ın bağımsızlık isteği

durumlarından hangileri gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

9. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin yenilmesi üzerine ilk olarak doğrudan Rusya ile 1878 Ayastefanos Antlaşması imzalanmıştır.

Bu antlaşmada yer alan,

- I. Sınırları Ege Denizi'ne ulaşan büyük bir Bulgar Krallığı kurulması,
- II. Sırbistan, Karadağ ve Romanya'ya bağımsızlık verilmesi,
- III. Kars, Ardahan, Batum ve Doğu Beyazıt'ın Rusya'ya verilmesi,

maddelerinden hangileri Rusya'nın Panslavizm politikasının gereği olarak antlaşmada yer almıştır?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

10. Ayastefanos Antlaşması'nda kurulması planlanan Büyük Bulgar Krallığı üzerinden Rusya'nın Akdeniz'e inmeyi hedeflemesi aşağıdakilerden hangisine sebep olmamıştır?

- A) Avrupalı devletlerin tepkilerine
- B) Ayastefanos Antlaşması'nın iptal edilmesine
- C) Berlin Antlaşması'nın imzalanmasına
- D) İtilaf Devletleri Bloku'nun kurulmasına
- E) Rus çıkarlarının, Avrupalı devletlerin çıkarlarıyla çatışmasına

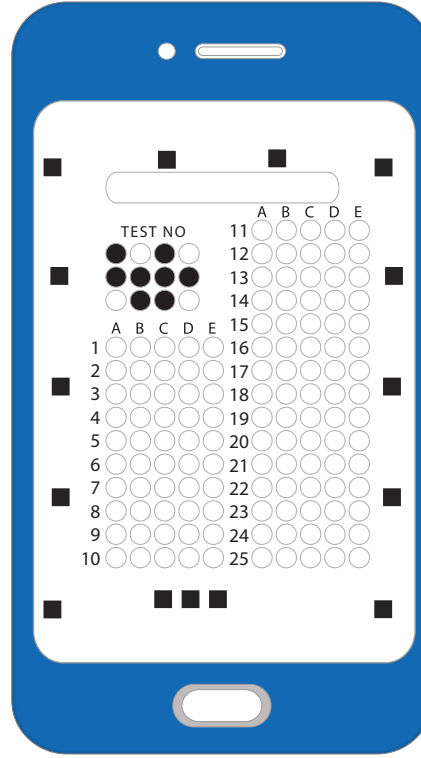
11. 1871'de siyasi birliğini kuran Almanya'nın sömürgeci devletlerle girdiği rekabet sonucunda İngiltere, aşağıdaki adımlardan hangisini atmıştır?

- A) Rusya ile Reval Görüşmelerinin yapılması
- B) Osmanlı Devleti ile yakınlaşılması
- C) Viyana Kongresi'nin toplanması
- D) Boğazlarda Rusya'ya karşı Londra Konferansı'nın toplanması
- E) Balkanlarda milliyetçi ayaklanmaların önlenmesi

12. XX. yüzyıl başlarında Rusya, Panslavist politikalarına uygun olarak Bulgar ve Sırp devletleri arasındaki çıkar çatışmalarını önlemeye çalışmış ve bu yakınlaşmanın ardından oluşan fiili ittifaka Yunanistan ve Karadağ da katılmıştır.

Bu gelişmelerin Osmanlı Devleti'nde aşağıdakilerden hangisine yol açtığı söylenebilir?

- A) II. Meşrutiyet'in ilanına
- B) 31 Mart isyanına
- C) Trablusgarp Savaşı'na
- D) Balkan Savaşlarına
- E) I. Dünya Savaşı'na

3. Basamak Kontrol Testi Optiği

3. BASAMAK CEVAP ANAHTARI

DOĞRU YANLIŞ

1. D 2. D 3. D 4. Y 5. D 6. D 7. Y 8. D 9. D 10. D 11. D
12. Y 13. D

BP 1

BOŞLUK DOLDURMA

1. Nizam-ı Cedid 2. El Aritiş 3. 1815 Viyana 4. Mora-Girit
5. Rusya 6. Hünkâr İskelesi 7. Bulgaristan 8. Berlin 9. Rusya
10. Kanuniesasi 11. Hınçak-Taşnak 12. Süveyş 13. İttifak

BD 1

1-C	2-A	3-B	4-D	5-E	6-B	7-E	8-C	9-A
10-D	11-C	12-D						

DOĞRU YANLIŞ

BP 2

1. D 2. D 3. Y 4. Y 5. D 6. D 7. Y 8. Y 9. D 10. D 11. D
12. D 13. D

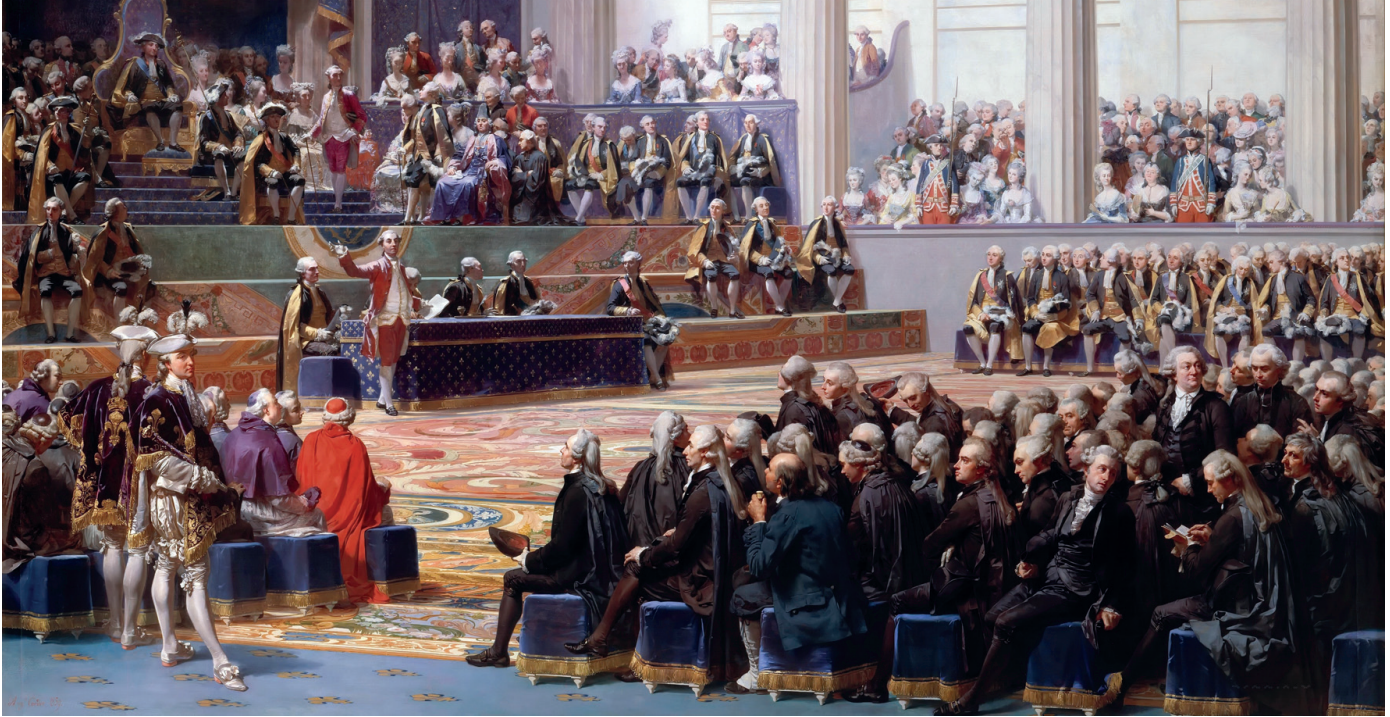
BD 2

1-C	2-A	3-D	4-A	5-B	6-E	7-C	8-E	9-A
10-B	11-D	12-C						

BKT

1-C	2-B	3-A	4-D	5-E	6-D	7-E	8-C	9-B
10-D	11-A	12-D						

Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi ile Birlikte Avrupa'da Dönüşüm

1789 Fransız İhtilâli

Hazırlayan Nedenler

İhtilal öncesinde mutlakiyet rejimiyle yönetilen Fransa'da Kral XVI. Louis (Lui), otoriter rejiminin sağladığı geniş yetkilerle, halkın çoğunluğunu oluşturan köylüleri ve burjuvaları baskıyla yönetmiştir. Bu yönetim anlayışını uygularken XVI. Lui'nin en büyük destekçileri ise soylular ve ruhban sınıfına mensup din adamları olmuştur.

Fransa'nın eşitsizliğe dayanan toplumsal yapısı ve halkın kendi hakları konusunda bilinçlenmesi Fransız İhtilali'nin çıkmasına neden oldu. Ticaretle uğraşan, ülke ekonomisini yönlendiren ve vergilerin önemli bir kısmını veren burjuvaların veya toplumun en kalabalık sınıfını oluşturan, tarımsal üretimi sağlayan köylülerin ise hiçbir siyasî hakları yoktu. Ancak buna rağmen köylüler hem vergi vermek hem de ülkenin asker ihtiyacını karşılamakla mükellef olmuşlardır.

İhtilalin önemli bir sebebi de ülkede mevcut olan ekonomik durum olmuştur. Halkın içinde bulunduğu ekonomik sorunlar vergilerin düzenli olarak ödenmemesine yol açmıştır. Devletin temel gelir kaynağı olan vergilerin sekteye uğraması hazinayı büyük bir bunalıma sürüklemiş, savaş maliyetlerinin artması da Fransız ekonomisini krize sürüklemiştir.

BEST
BİLGİ

★ ★ ★

Fransa'da; 1756-1763 yılları arasında İngiltere'yle yapılan Yedi Yıl Savaşlarının kaybedilmesi, sömürgelerden bir kısmının elden çıkması, savaşın maliyetlerini karşılamak amacıyla vergilerin yükseltilmesi toplumun yönetime olan tepkilerini artırmıştır.

Fransız İhtilali'nin önemli sebeplerinden biri de çoğunluğu burjuva kökenli ailelerden gelen Fransız aydınlarının etkisidir. Jan Jak Russo, Voltaire, Descartes gibi aydınlar yazdıkları eserlerle

Örnek .. 1

ÖSYM Sorusu

Viyana Kongresi'nde Kutsal İttifak oluşturan monarşik Avrupa devletleri; ırk, dil, din unsurlarını gözetmeden sınırları yeniden çizmiş ancak bu durum tepkilere yol açmıştır. Bu devletler, monarşik yapılarını korumak için tepkilere karşı baskı ve şiddet uygularken içlerinden bazıları Osmanlı Devleti'nde çıkan Yunan isyanını desteklemişlerdir.

Bu durum aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesidir?

- A) Avrupa'da barış ortamının sağlandığının
- B) Osmanlı Devleti'nin denge politikası izlediğinin
- C) Avrupa devletlerinin çıkarları doğrultusunda hareket ettiğinin
- D) Osmanlı Devleti'nin ıslahat çalışmaları yaptığının
- E) Avrupa devletlerinin yönetime halkın katılımını hedeflediğinin

Çözüm

Viyana Kongresi'nde Kutsal İttifak'ı oluşturan monarşik Avrupa devletlerinin; monarşik yapılarını korumak için bağımsızlık taleplerini engellemek için tepkilere karşı baskı ve şiddet uygularken, içlerinden bazılarının Osmanlı Devleti'nde çıkan Yunan isyanını desteklemeleri, "çıkarları doğrultusunda hareket ettiklerinin" göstergesidir.

Cevap C

Avrupalı devletler, her ne kadar kongreler toplayıp önemli kararlar alsalar da Avrupa'da özgürlük taleplerini durduramamışlar, baskı ve şiddet uygulamalarına rağmen yeni ayaklanmaları engelleyememişlerdir. 1789 İhtilali'nin öne çıkardığı düşünceler, Avrupa'da 1830 ve 1848 yıllarında yeni ihtilaller yaşanmasına zemin oluşturmuştur.

Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devleti'ne Etkileri

Fransız İhtilali, çok uluslu bir yapıya sahip olan Osmanlı İmparatorluğu'nda daha çok olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Osmanlı topraklarında yaşayan farklı etnik kökenden azınlıklar, Fransız İhtilali'nin özellikle milliyetçilik fikrinden etkilenmişler ve bağımsızlık amaçlı olarak Sırbistan, Eflak, Mora'da ayaklanmalar çıkarmışlardır. XIX. yüzyılda meydana gelen bu azınlık isyanları Osmanlı Devleti'ne özellikle Balkanlarda toprak kayıpları yaşatmıştır.

Fransız İhtilali'nin, Osmanlı Devleti'nde meydana getirdiği olumsuzluklar yanında, ihtilalle birlikte yaygınlaşan; eşitlik, özgürlük, kişi hakları, hukukun üstünlüğü gibi ilkeler Osmanlı aydınlarını da etkilemiştir. XIX. yüzyılda gerçekleşen ve içerisinde demokratik uygulamalar barındıran Tanzimat Fermanı ve I. Meşrutiyet gibi gelişmelerin ilanında Fransız İhtilali etkili olmuştur.

Görüldüğü gibi Fransız İhtilali Osmanlı Devleti'nde, azınlık isyanları ve toprak kayıplarına neden olması yönüyle olumsuz; bireysel özgürlükleri geliştirmesi ve devletin, hukuk ve demokrasi ilkeleri doğrultusunda yönetilmesine zemin hazırlaması yönüyle de olumlu sonuçlar doğurmuştur.

1. XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Avusturya ile imzaladığı aşağıdaki antlaşmaların özelliklerini kısaca açıklayınız.

1606 Zıtvatorok Antlaşması:

1664 Vasvar Antlaşması:

2. Osmanlı Devleti'nin 1590, 1612, 1618 ve 1639 yılları arasında İran ile imzaladığı antlaşmaların adlarını yazınız.

.....

.....

.....

3. Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyılda Lehistan ile imzaladığı antlaşmaları ve kısaca özelliklerini yazınız.

.....

.....

.....

4. II. Viyana Kuşatması'nı ve başarısız olma sebeplerini açıklayınız.

.....

.....

.....

5. Karlofça ve İstanbul Antlaşmalarının sonuçlarını kısaca yazınız.

.....

.....

.....

6. Aşağıdaki kavramları kısaca açıklayınız.

Hammadde:.....

 Pazar:

 İşgücü:

7. Kültürel asimilasyon kavramını kısaca açıklayınız.

.....

8. Osmanlı Devleti'nin dış borç alma sürecini kısaca yazınız.

.....

9. Duyun-u Umumiye İdaresi'ni kısaca açıklayınız.

.....

10. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin milli iktisat politikasını kısaca açıklayınız.

.....

